

Rozhovor s českou buddhistickou mniškou Ctihodnou Visuddhi

ŘÁD ČLOVĚKA ČINÍ LEPŠÍM

Zdeněk Vojtíšek

Ctihodná bhikkhunī Visuddhi se narodila v Prostějově. Roku 2003 se stala théravadovou mniškou na Srí Lance, kam se nyní stále vrací a část roku pobývá. Vyšší ordinaci (*bhikkhunī*) obdržela v roce 2006 po studiu a výcviku na Taiwanu. Od roku 2009 veřejně působí v Prostějově a buduje tam se svými příznivci mnišský příbytek (*ārāmu*) s názvem Karuṇā Sevena (Příbytek soucitu).

Tento název dal klášteru její učitel Ctihodný bhante Pemasiri, který je považován za jednoho z nejvýznamnějších novodobých meditačních učitelů na Srí Lance a v Asii. Již přes deset let je Ctihodná jeho žákyní a posledních šest let také jako jeho asistentka pomáhá učit žáky v jeho centru na Srí Lance, kde přebývá téměř každoročně v zimních měsících. Zbytek roku vyučuje studenty v Česku či v dalších evropských zemích, jako je Velká Británie, Švýcarsko nebo Německo. Ctihodná Visuddhi se věnuje hlavně praxi meditace, zejména meditace *mettā a satipaṭṭhāna*. Jak sama říká, její přístup k žákům je velmi individuální.

Šest let jste pobývala v klášteře a na mnišské univerzitě. Co je na klášterním životě pro vás atraktivní? A co je pro buddhistické mnišství tím podstatným či nejdůležitějším?

Svých prvních pět let mnišského života jsem pobývala pouze na Srí Lance. Poté jsem odjela na 9 měsíců studovat na Taiwan a vrátila se opět na Srí Lanku. Až teprve v roce 2009 jsem přijela zpět do Evropy a začala pobývat i zde. První roky mnišského života jsou pro nás - mnichy a mnišky - velmi důležité. Jsem velmi ráda, že jsem je mohla strávit právě v Asii, zejména na Srí Lance, kde je buddhismus velmi silně zakořeněn a má bohatou historii. Člověk tam má i nyní možnost praktikovat způsobem, který je stejný jako za doby Buddhovy.

Mě klášterní život vždy velmi přitahoval a lákal, zejména pro svou ryzost a čistotu ve své pravé podstatě. Měla jsem zájem o spirituální život již jako mladá dívka, ale bohužel v době totalitního režimu se nebylo možné s Buddhovým učením plně seznámit a praktikovat je.

Měla jsem však to štěstí, že jsem žila posléze více v zahraničí a tam navštívila buddhistické kláštery. Čím více jsem do Buddhova učení pronikala a praktikovala ho, tím více se stávalo pro mě jasnější a zřejmější, že pro mě tento světský život není zajímavý a chci se naplno věnovat tomu spirituálnímu (duchovnímu). Rozhodla jsem se tedy, že zkusím žít naplno mnišským životem, a odjela na Srí Lanku. Tehdy pro mě nebylo jasné na jak dlouho, spíše mě zajímala ta možnost a hloubka ponoření se do praxe.

Dnes je tomu již 12 let a mnišství je pro mě stále velkou inspirací a tím nejlepším, co mohu a jsem schopna žít. Atraktivní tedy pro mě byla a je možnost žít svatý život a věnovat se naplno praxi Buddhova učení. Světský život mi připadal marný a plný utrpení. Naše pozornost je neustále obrácena ven a ne na to, co je uvnitř. Musíme vydělávat peníze, opatrovat majetek, starat se o rodinu, vychovávat děti. Je to neustálý kolotoč, ve kterém má člověk velmi málo času na plnohodnotný spirituální život. Podstatným cílem Buddhova učení je plné osvobození mysli od utrpení, a tedy trvalé štěstí. A pro to jsou v mnišství ty nejlepší podmínky.

I když jsou jednotlivé buddhistické tradice značně odlišné, řádová pravidla jsou v podstatě stejná. Při své návštěvě na fakultě jste se zmínila, že vás jako pro mnišku jich je 311. Která nejvíce oceňujete? A jsou i ta, která vás obtěžují a na duchovní cestě a v duchovní práci spíše zdržují?

Žít v řádu je něco, co člověka dělá lepším. Ctít pravidla a žít podle nich je tedy jeho prvotní povinností a základem. Bez řádu by se v komunitě žilo těžko. Jako každá společnost má svá pravidla, tak i pro naši

mnišskou obec byla tato pravidla – na základě přestupků – zavedena samotným Buddhou a já osobně je velmi ctím. Na počátku jim člověk moc nerozumí a je náročné všechny dodržovat, ale to je jen tím, že naše mysl je zvyklá si dělat, co chce, a nechce se jí poslouchat. Má ráda svobodu a nerada se podřizuje. V řádu je ale naopak více svobody, než si člověk myslí. Řádová pravidla vás chrání před vámi samými, před vašimi nečistotami myslí. Je to tedy něco, co mi pomáhá se vyrovnat se špatnými návyky, leností, arogancí, špatnou mluvou a zvyšuje ty dobré kvality, jako jsou úsilí, soustředění, soucit a vyrovnanost.

Dodržovat pravidla znamená, že si člověk utahuje opasek proto, aby z něj byl kultivovanější a lepší člověk. Po čase zjistí, že si už opasek utahovat tolik nemusí, neboť už je takové jednání pro něj samozřejmé a nemůže jednat jinak. To je, jako když učíte malé děti čistit si zuby. Také se jim to zpočátku nelíbí. Ale jako dospělí už to dělají automaticky. Prospěch z vykonávání takové činnosti tedy jako malý kluk či holka nevidíte, ale poznáte jej později. Nemožu tedy říct, že by mě pravidla obtěžovala, naopak, vidím v nich hluboký smysl a prospěch. Člověk se narodil jako bytost s potenciálem mysli, která se může rozvíjet a nepodléhat pouze pudům, jako je tomu u zvířat. My lidé máme však stále i zvířecí kvality a těch bychom se měli zbavovat. Zvířata svoje pudy ovládat nemohou, my ano. Ať už je to chtivost, nenávisť nebo touha, máme moc ji ovládat.

Ve světě je nyní mnoho násilí a já si myslím, že právě to se děje proto, že se lidé přestali ovládat a etické hodnoty pro ně nemají velkou váhu. Svět více a více podléhá pouze smyslovému uspokojování a nenávisť jednoho k druhému. Prosazuje se asertivní přístup a úspěch. Na etiku se neklade důraz a i ve školství se opomíná. Kvality jako štědrost, soucit a láska, které v sobě také máme, stojí v pozadí. A přitom jsou právě tím, na co bychom se měli zaměřovat a co bychom měli více rozvíjet. Je velmi těžké chtít po někom, kdo lže nebo krade, aby byl klidný a laskavý, neboť takový člověk žije v neustálém strachu a napětí. Naopak, pokud naše mysl není zatížena špatnými skutky, lehce se nám žije se sebou samými i s druhými. Zkuste si jen vzít příklad nevěry. Tím, že člověk podvádí své-

Ctihodná Visuddhi.

Foto: archiv Ctihodné.

ho partnera, je automaticky nucen i lhát. Kvůli špatnému svědomí u něj vzniká zloba a to je již jen krůček k násilí. Člověk by měl žít tak, aby byl schopen se ráno na sebe podívat do zrcadla a nestydět se za toho, koho tam vidí.

Předpokládám, že jste jako mniška byla na Srí Lance často ve styku s nezavšvěcenými buddhisty při vzdělávání, vykonávání obřadů či sociální práci. Jaká jsou základní pravidla pro mnišky mimo klášter?

Výhoda v tom být mniškou na Srí Lance je, že laická veřejnost je velice dobře obeznámena, jak se k nám chovat a lidé jsou k nám velmi podpůrní. Když například vstoupíte do autobusu, povstanou a nabídnou vám místo k sezení, pustí vás v řadě, nabídnou jídlo a vodu a snaží se pomoci, jak to jen jde. V Evropě je to jiné. Tady většinou nikdo neví, kdo jsem, kam mě zařadit, natož pak jak se ke mně chovat. Většinou si mě pletou se stoupenci Hare Krišna nebo si myslí, že jsem blázen, či že mám rakovinu, někteří mě bohužel nazývají i nacistou. To není zrovna příjemné. Žila jsem nějakou dobu i v klášteře v Německu a ve Švýcarsku a tam je vidět, že křesťanské prostředí má přece jen větší úctu k jinému náboženství než ateisté.

Pravidla jsou ale pro nás všude stejná. Tedy jak v klášteře, tak i mimo něj. Vyvstanou i situace, kdy druhá osoba nerespektuje to, o co žádám, nebo vytváří problémy. Takového člověka tedy v rámci svých pravidel musím odmítnout, a sna-

žit se tak předejít konfliktům. Pravidla jsou však určena pro mě, ne pro veřejnost. Je tedy vždy na mně, jak s nimi nakládám a jak se vyhnou jejich hrubému porušení. Mezi ty nejzákladnější, kvůli kterým jsme vyloučeni z mnišství, jsou porušení celibátu, krádež, ublížení druhé bytosti (ke kterému patří i navádění k sebevraždě i v případě, že člověk je na smrt nemocný), prohlašování o nadsvětských stavech, kterých dotyčná mniška nedosáhla, následování učitele, jenž byl vyhoštěn z mnišství pro hrubé přestupky, apod. Samozřejmě k tomu patří i používání alkoholu a drog, lhaní a veškerá zraňující řeč. Takovým základním pravidlem pro vystupování na veřejnosti je odpovědnost, kterou jako mniška nebo mnišky máme, neboť reprezentujeme mnišství. Je důležité, jak mnišství lidem prezentujeme a zda řádu děláme dobrou reputaci nebo ostudu. Člověk tedy musí myslet vždy na to, že nejedná sám za sebe, ale za celou mnišskou obec.

Jako mnich nebo mniška se však také stáváte velmi zranitelnými a omezenými v reakcích. Tím, že jednáme laskavě, dáváme hrubým lidem možnost se projevit a použít sílu. Člověk se tedy v mnišství stává trochu bezmocným dítětem, proto je dobré mít kolem sebe lidi, kteří vás chrání a podporují. Tento způsob ochrany jsme mohli vidět například i u J. S. dalajlamy při jeho návštěvě v Praze.

Jaké praktické důsledky měla vaše vyšší ordinace? Získala jste v klášteře na Srí Lance jiné postavení?

Když vstoupíte do mnišství, stanete se na alespoň první dva roky novicem či novickou (*sāmaṇerī*). Někdo zůstane novickou po celý život a stačí mu to. Získat vyšší vysvěcení znamená zavázat se k dodržování celé *vinayi* (řádová pravidla) se všemi povinnostmi, a převzít tak plnou odpovědnost sám za sebe. Novicky jsou stále pod patronátem své učitelky a v závislosti na ní. Plně vysvěcené mnišky získávají vyšší postavení ve vesnici. Také laikové nás více ctí a očekávají od nás více podpory, a to zejména sociální. Jako plně vysvěcená mniška mám možnost po 12 letech přijímat žáky, ordinovat je a zakládat řád. Má největší inspirace pro plné vysvěcení byla právě kvůli *vinayi* a jejímu benefitu. Také jsem to považovala za přirozený pokrok. Deset pravidel pro novicky bylo dle mého názoru málo na

to, aby člověk mohl dosáhnout osvícení. Novicku bych tedy přirovnala k dítěti a *bhikkhunī* ke zralé ženě, která bere plnou odpovědnost za svůj život a svoje činy. Čím více praktikujete, tak zjišťujete, jak se vaše potřeby a cíle mění a také máte více odpovědnosti a úcty k těm, kdo se o vás starají. Po praktické stránce pro mě vyšší ordinace znamenala převzetí odpovědnosti za mladé mnišky, jejich výuku a více povinností v klášteře. Také více sociální činnosti.

V Prostějově přebýváte sama v ārāmě. Jak se váš den liší od klášterního dne mezi mniškami na Srí Lance? Čím se vlastně hlavně zabýváte?

Jak jsem již zmiňovala, pravidla se pro nás neliší v tom, kde žijeme nebo co děláme, ale jak je naplňujeme a následujeme. Proto i zde v České republice se snažím vytvořit si svůj klášterní život podobný tomu, jaký žijí na Srí Lance. Odlišnosti režimu našeho dne závisí pouze v tom, v jakém typu kláštera žijete. Já preferuji praxi lesní tradice, je jednoduchá a zaměřuje se na meditaci a ústraní.

Všední mnišský den začíná vždy meditací, recitací a následnou obchůzkou vesnice s mísou za almužnou (*pindapāta*). Poté se věnujeme (opět podle zaměření kláštera) sociální činnosti, výuce, meditaci a jiným pracím v klášteře. Po poledním jídle je čas na odpočinek a více prostoru pro samostudium a meditaci. Někdy ale opět vyjíždíme k lidem, což se hodně odvíjí od potřeb laiků a jejich žádostí. Můžete nalézt kláštery, jež vedou mnichy a mnišky více k ústraní, druhé se zaměřují na studium, třetí na rituály a obřady a další na výuku. Některé jsou zaměřeny pouze sociálně a v takových klášterech pracujete podobně jako v jiných charitativních institucích, tedy od rána do večera.

Člověk si vybírá prostředí a klášter podle vlastní inklinace mysli. Stejně tak jako tradici. Zde v Čechách se snažím lidi vést k Buddhovu učení bez rozdílu vyznání a učím je meditaci a Buddhově původní nauce. To je to, co je mi nejbližší v mojí praxi. O meditaci je v dnešní době velký zájem. Většinou mě navštěvují lidé, kteří potřebují pomoc a hledají oporu. Nyní zrovna budujeme meditační místnost a pokoje pro laiky, kteří mě navštíví. V rámci pobytu v klášteře zde mohou praktiko-

vat a rozvíjet se. První roky jsem v Česku organizovala více aktivit a zkoušela, co lidi nejvíce osloví. Otevřela jsem Dhamma školu pro děti, studium Buddhových rozprav, víkendové meditační kurzy, přednášky, svaté poutě. Většina se neujala na dlouho. Zájem o meditaci však stále roste. Založila jsem také Spolek Karuna Sevena, který mi pomáhá po praktické stránce přibližovat veřejnosti Buddhovo učení, a nadaci Suriya Lamai pro pomoc chudým a nemocným dětem po celém světě. V rámci tohoto projektu se nám podařilo podpořit již několik stovek dětí na Srí Lance, Indii a snažíme se i nadále dávat pomocnou ruku tam, kde jí potřeba.

V buddhistických zemích mívají mniši poněkud přezíravý vztah k mniškám. Několik mnichů žije i u nás a někteří jsou Češi stejně jako vy. Jsou vztahy mezi vámi u nás vřelejší? Znáte se a v něčem spolupracujete?

Toto je velmi citlivá otázka, kterou nezodpovím na pár řádcích. Co se týče diskriminace mnišek a nepochopení ze strany mnichů, to je opravdu velmi bolestné téma a myslím, že potřebuje hlubší pochopení celé problematiky ohledně uznání vyšší ordinace mnišek – *bhikkhunī*. I když je celá problematika nyní již osvětlena a díky výzkumu vědců a učenců dnes již podložena fakty a znalostmi, které jsou schopny vyvrátit předsudky a mylná dogmata, přesto se stále hodně jedinců drží toho, co hlásají tradice a kultury, a není lehké jejich názor vyvrátit. Pro mě je ovšem smutné, když se k nim přidávají i někteří čeští mniši a nechávají se ovlivnit. Zpočátku jsem jako novicka měla velmi dobré vztahy i s těmito českými mnichy, po mé vyšší ordinaci se však mnoho

změnilo. Přisuzuji tomu tuto politiku, ale i můj osobnostní růst a to, že si věci již nenechám líbit tolik jako dříve. S českými mnichy obecně se nyní mnoho nestýkám, ale nemáme spolu ani konflikty, což je dobré. Osobně si myslím, že na lidské úrovni proti sobě nic nemáme, tato politika však mezi nás postavila tlustou zeď.

Sama dále čerpáte z pravidelných pobytů v klášteře na Srí Lance. Jste ve styku i s evropskými kláštery? Mají vám co nabídnout?

Já asi nejvíce stále čerpám z Asie a tam mám také svého učitele a mniškou základnu. Zde v Evropě mám přátele mezi mnichy ve Švýcarsku, Německu a také v Itálii. Jejich přístup ke mně je více otevřený a přátelský. Také jsou poměrně nakloněni podpoře *bhikkhuních*. Nedávno jsem měla u sebe v *ārāmě* na návštěvě hlavního mnicha kláštera ze Švýcarska, se kterým se znám spoustu let, a takové přátelství je velmi cenné nejen pro mě, ale i velmi podpůrné pro laickou veřejnost. Lidé mají svých problémů dost, neradi vidí, když i my mnišky a mniši máme mezi sebou války a boje.

Starám se také nyní intenzivně o jednu mnišku v Německu a pomáhala jsem minulá léta i dalším zahraničním mniškám. Mladé mnišky mají většinou mnoho otázek a málo zkušeností, takže se jim snažím být oporou. Začátky v mnišství jsou vždy velmi náročné a podpora je důležitá. Nás mnišek je velmi málo a také díky diskriminaci jich to již mnoho vzdalo. Proto se snažím pomáhat těm, které mají upřímnou touhu žít mnišský život. Více západních mnišek žije nyní v Americe a v Anglii. Vyšší ordinaci – *bhikkhunī* – máme ale v celé Evropě jen asi čtyři. Přála bych si, aby nás bylo víc. V minulosti jsem s nimi byla více v kontaktu, teď více preferuji ústraní. Zároveň ale nabízím možnost a příležitost praktikující z Čech a zahraničí mě v klášteře navštívit a praktikovat zde se mnou. Dát lidem dobré podmínky pro praxi je to, na co se nyní nejvíce soustředím. Přeji si tedy, ať je výstavba *ārāmy* brzy zdárně dokončena a můžeme začít. ☺

Děkuji za rozhovor.

Meditační místnost v prostějovské ārāmě. Foto: archiv Ctihodné Vissudhi.

Doc. PhDr. Zdeněk Vojtíšek, Th. D., (*1963) je vedoucím katedry religionistiky na Husitské teologické fakultě Univerzity Karlovy v Praze a šéfredaktorem časopisu Dingir.